

стратегія, тобто така реструктуризація, реалізація якої для даного підприємства в конкретному регіоні, в конкретних умовах дала б змогу отримати максимально можливий ефект. При цьому керівництву необхідно враховувати результати минулої діяльності і потенційні можливості управлінського персоналу, технічних та інформаційних ресурсів, використовувати їхні можливості для успішного проведення програми реструктуризації і виходу підприємства з кризи.

Література

1. *Василенко В. О.* Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 504 с.
2. *Коваленко Д. І.* Методичні особливості управління процесом реструктуризації промислових підприємств // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 4. — С. 151—157.
3. *Штангрет А. М.* Антикризове управління підприємством: Підручник. — Львів: Українська академія друкарства. 2008. — 396 с.

УДК 35.073.53

О. І. Міняйло

РОЗВИТОК РИНКУ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процес держзакупівель у розвинених країнах не тільки законодавчо відрегульований та забезпечений розвиненою інформаційною інфраструктурою, але й активно здійснюється на основі технологій електронної торгівлі. Всі основні міжнародні банки розвитку — Всесвітній Банк, Африканський, Азіатський і Між-американський банк розвитку, Європейський банк реконструкції і розвитку — прийняли правила закупівель, що вживаються відносно проектів, що фінансуються за їх рахунок. Для того, щоб використовувати засоби в рамках отриманих кредитів, позичальники повинні слідувати наказаним правилам. Ці правила закупівель сформульовані в окремому документі — Правилах закупівель в проектах, що фінансуються Європейським банком реконструкції і розвитку. Можна сказати, що способи закупівель, котрі використовуються міжнародними фінансовими інститута-

ми, а також процедури в рамках проведених ними проектів багато в чому схожі з правилами і процедурами, описаними Типовим законом ЮНСИТРАЛ «Про закупівлі товарів (робіт) і послуг» [1]. Міжнародне співтовариство активно використовує конкурсні технології укладання контрактів на поставки товарів, виконання робіт і надання послуг при витрачанні державних коштів. Загальним є розуміння того, що конкурентні закупівлі сприяють зниженню витрат на придбання товарів, робіт і послуг, забезпечують велику ефективність витрачання і знижують рівень корупції при розміщенні замовлень за рахунок державних коштів. Банки в свою чергу здійснюють контроль. Невиконання встановлених правил може призвести до втрати кредитів.

Важливо усвідомити, наскільки великим є світовий ринок державних закупівель. Дати точну оцінку обсягу цього ринку важко, хоча недавній аналіз, проведений Організацією економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), свідчить, що загальні видатки центральних урядів країн-членів ОЕСР (за винятком військових витрат і заробітної плати державних службовців) у 1998 році становили майже 2 трлн дол. США. Цей же показник, розрахований по 106 країнах, які не входять до ОЕСР, але разом усі витрати становлять 90 % ВВП країн, що розвиваються, тобто близько 0,3 трлн дол. США. Попередні дослідження виявили, що на частку державних органів влади районів і провінцій припадає приблизно половини сукупних видатків урядів на закупівлю товарів і послуг, що збільшує обсяг світового ринку державних закупівель до рівня понад 3 трлн дол. США [2, с. 32].

У більшості країн світу домінує принцип, відповідно до якого бюджетні гроші не повинні покидати країну в результаті укладення угод з іноземними компаніями. Відмова від даного принципу можлива лише в особливих, виняткових випадках, які чітко регламентуються правовими системами більшості держав світу.

І хоча обсяг цього ринку майже в усіх країнах становить значну частину ВВП (наприклад, у країнах Європейського Союзу його частка дорівнює 15 %), правові норми більшості із них передбачають купівлю товарів переважно національного виробництва, якщо вона фінансується державою або проводиться державними організаціями. У Великобританії, де частка імпорту становить 22 % від загального обсягу товарів, державні закупівлі в закордонних постачальників — це лише 0,4 % від усіх закупівель. Аналогічні співвідношення характерні для Італії, Бельгії та Франції, і тільки в Німеччині частка закордонних постачальників у держзакупівлях становить 3,8 % при обсязі імпорту в 22 % [3, с. 10].

СТРУКТУРА ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ ПЕРЕМОЖЦІЯ ТОРТІВ 2002—2008 рр.

№ з/п	Переможці тендерних торгів	2002 р.		2003 р.		2004 р.		2005 р.		2006 р.		2007 р.		2008 р.	
		шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%
1	Вітчизняні, в т. ч.	333772	99,8	230561	99,8	145332	99,9	95058	99,8	112391	99,8	89266	99,7	66136	99,7
2	Іноземні, в т. ч.	496	0,2	545	0,2	182	0,1	209	0,2	174	0,2	279	0,3	219	0,3
2.1	Відкриті торги	70	14,1	259	47,5	52	28,6	57	27,2	57	32,8	94	33,7	94	43,0
2.2	Редукціон	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2,3
2.3	Торги з обмеженою участю	22	4,5	10	1,8	11	6,0	15	7,2	9	15,8	14	5,0	7	3,2
2.4	Двоступеневі торги	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	9	3,2	4	1,8
2.5	Запит цінових котирувань	16	3,2	214	39,3	45	24,7	81	38,8	46	26,4	22	7,9	8	3,7
2.6	Закупівля в одного постачальника	388	78,2	62	11,4	74	40,7	56	26,8	58	33,3	140	50,2	101	46,1
Всього		334268	—	231106	—	145514	—	95867	—	112565	—	89545	—	66355	—

Україна не є винятком — частка іноземних компаній у державних закупівлях мікроскопічна. Так, статистичні показники України, що вказують на закупівлю товарів і послуг у вітчизняних постачальників та закордонних наведено у таблиці [4].

Отож, частка іноземних компаній на ринку державних закупівель становить менше 1 %, більшість з яких беруть участь у процедурі закупівлі в одного постачальника, не створюючи конкурентне середовище.

Така ситуація склалася не тому, що Україна опанувала сучасні методи захисту власного ринку держзакупівель від іноземців і національний виробник ще явно поступається їм у конкурентній боротьбі, а тому, що наша країна, на жаль, поки що не настільки приваблива для іноземних постачальників. Мінімальна частка іноземних постачальників товарів і послуг у структурі державних закупівель має дві сторони: з одного боку в країні реалізується політика протекціонізму та захисту вітчизняного виробника, з іншого — відсутність іноземних компаній на ринку державних закупівель в Україні не забезпечує повноцінного конкурентного середовища. Політика протекціонізму у свою чергу забезпечує збільшення товарообороту на внутрішньому ринку, ріст прямих інвестицій у виробничу сферу, розбудову реального сектора економіки тощо. Проте, наявність досконалого конкурентного середовища на ринку державних закупівель сприяє виконанню одного з основних принципів закупівель — ефективне витрачання бюджетних коштів, оскільки пропозиція іноземної компанії може бути за більш низькою ціною та вищою якістю. Сьогодні українська законодавча база передбачає рівні умови участі в процедурах закупівель для вітчизняних та іноземних учасників.

Спроби, які здійснюються задля лобювання інтересів українського виробника, натрапляють на серйозну протидію з боку владних структур. Це почасти пов'язано зі вступом України до Світової організації торгівлі (СОТ) і небажанням політичного керівництва країни провокувати міжнародне співтовариство своїми твердими протекціоністськими заходами. Тим часом низка галузей і виробництв країни, особливо у кризовий період, гостро потребує подібної підтримки. Більшість країн світу вже нагромадила великий досвід у проведенні протекціоністської політики й захисту свого виробника, інструменти сучасної політики захисту досить різноманітні. Незважаючи на це, вони продовжують удосконалюватися й збагачуватися новими підходами. Так, у США обмеження на конкуренцію з іноземними постачальниками (товарами) існує більше 150 років (1845 Appropriation Law, 28 Congress

Session, signed by President Tyler). Найвідомішим з обмежувальних законів став Buy American Act, який вимагає здійснювати постачання товарів (робіт, послуг) для суспільних потреб тільки від вітчизняних виробників.

Для участі в державних закупівлях певної країни імпортерні товари мають подолати два бар'єри. Перший бар'єр пов'язаний із перетинанням товару державного кордону і його легалізацією на території країни-імпортера. Другий — це інституціональні обмеження участі іноземних постачальників на ринку державних закупівлях, які визначає національне законодавство.

Література

1. Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про закупівлі товарів (робіт) і послуг». Комісія ООН з права міжнародної торгівлі, 1994.
2. *Евент Саймон Дж.* Багатосторонні правила державних закупівель // Державні закупівлі України. — 2009. — № 3.
3. *Карасьова В.* Загальні принципи регулювання доступу іноземних компаній на ринок держзакупівель // Державні закупівлі України. — 2009. — № 2.
4. www.ukrstat.gov.ua // Форма державної статистичної звітності 1-торги (тендери)

УДК 336. 71

Н. В. Москаленко

ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Започаткування вітчизняного ринку цінних паперів проходило за досить специфічних макроекономічних обставинах. Основними його рисами, на період заснування, були розпад неринкових зв'язків в економіці країни та високі інфляційні процеси, що продовжувалася протягом кількох років.

Зараз особливої уваги потрібно приділяти розвитку ефективного діючого ринку цінних паперів, здатного мобілізувати та перерозподіляти інвестиційні ресурси, що є найважливішим завданням регулювання національної економіки. Тому, важливого значення набуває недопущення легалізації «брудних» коштів в економіці України, оскільки це негативне явище становить серйозну небезпеку для розвитку ринку цінних паперів, вітчизняної економіки, у тому числі її кредитно-фінансової системи та ставить під загрозу національну безпеку, послаблює міжнародний авторитет України [1].